

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ • 2023-24
ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Επιμέλεια:

[Places & Traces](#)

&

[Ομάδα επιστημονικής τεκμηρίωσης](#)

του προγράμματος «Πού κρύβεται η Υψιπύλη;»

ypsilyliproject.gr

Περιεχόμενα

Μέρος Α: ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	3
Μέρος Β: ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ (σχολ. έτος 2023-24)	5
Μέρος Γ: ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΙΙΙ	6
i) Περίπατοι & τοπόσημα.....	6
ii) Εργαστήρια.....	8
1. Δημοτικά.....	8
2. Γυμνάσια & ΓΕΛ.....	9
3. Μονάδες Ειδικής Αγωγής.....	11
iii) Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά.....	12
iv) Γιορτή ολοκλήρωσης των σχολικών δράσεων	12
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΜΕ ΤΗ ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ	13
ΔΗΜΟΤΙΚΟ.....	13
ΓΥΜΝΑΣΙΟ.....	14
ΛΥΚΕΙΟ	15

Μέρος Α: ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Το πρόγραμμα «Πού κρύβεται η Υψιπύλη;» σχεδιάστηκε με σκοπό να προσκαλέσει κατοίκους και επισκέπτες σε ένα ταξίδι ανακάλυψης της Ιστορίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς της Λήμνου, όπως αυτές αποτυπώνονται στο φυσικό και το δομημένο περιβάλλον του νησιού, και επιβιώνουν στη μνήμη και την καθημερινότητα της κοινότητας.

Στη διαδρομή αυτή, έχουμε οδηγό την εκδιωγμένη από το νησί μυθική βασίλισσα Υψιπύλη, η οποία, στην προσπάθειά της να επιστρέψει στον τόπο και την εποχή της, διασχίζει εποχές και γεγονότα, συναντά ιστορικά και μυθικά πρόσωπα, και ανακαλύπτει το παλιό και το σύγχρονο πρόσωπο της Λήμνου.

Συνοδοιπόροι και βοηθοί της, μαθήτριες και μαθητές της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, που, με αφορμή τη γνωριμία τους με εμβληματικά τοπόσημα, αναλαμβάνουν να συνεισφέρουν, με ποικίλα αφηγηματικά μέσα, στην ανάδειξη της σημερινής ταυτότητας του νησιού και των κατοίκων του.

Το πρόγραμμα αναπτύσσεται σε τρία Κεφάλαια:

Το **Κεφάλαιο I** εστίασε στους δύο Παγκόσμιους πολέμους και τα γεγονότα που σημάδεψαν τον 20^ο αιώνα, αναδεικνύοντας παράλληλα όψεις της λημνιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Τα μέσα έκφρασης που είχαν στη διάθεσή τους τα παιδιά ήταν η ζωγραφική και το σχέδιο. Υλοποιήθηκε το σχολικό έτος 2021-22 και αποτέλεσε την πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος.

Το **Κεφάλαιο II** υλοποιήθηκε το σχολ. έτος 2022-23. Εστίαζε στα βυζαντινά/μεταβυζαντινά και οθωμανικά χρόνια, και ορμητήριο των δράσεων ήταν το Κάστρο της Μύρινας. Τις θεματικές ήρθε να συμπληρώσει η γνωριμία με το περιβαλλοντικό απόθεμα του νησιού, και με πρωτοβουλίες για την ανάδειξη και την προστασία του. Στα μέσα έκφρασης προστέθηκαν η φωτογραφία και η ψηφιακή επεξεργασία της, και η κεραμική.

Το **Κεφάλαιο III**, υλοποιείται το σχολ. έτος 2023-24. Εστιάζει στην αρχαιότητα και τους προϊστορικούς χρόνους, στη λογοτεχνία και την άυλη πολιτιστική κληρονομιά. Τα παιδιά θα έχουν στη διάθεσή τους μέσα έκφρασης όπως η δημιουργική γραφή, το podcasting και τα εικαστικά.

Μεθοδολογία

Υιοθετώντας διαθεματική προσέγγιση, και ενσωματώνοντας πρακτικές της βασισμένης στον τόπο μάθησης (place-based learning), το πρόγραμμα αναπτύσσεται σε δύο κύριους άξονες:

α) εκπαιδευτικές δράσεις: εκπαιδευτικοί περίπατοι στα τοπόσημα που συνδέονται τόσο με την ιστορική περίοδο αναφοράς κάθε Κεφαλαίου όσο και με τις επιμέρους ειδικές θεματικές του, εκπαιδευτικά εργαστήρια για την εξοικείωση των παιδιών με παραδοσιακά και σύγχρονα δημιουργικά εργαλεία, και πρακτικές (hands-on) δραστηριότητες.

β) δράσεις διάχυσης και διάδρασης με την κοινότητα και τους επισκέπτες της Λήμνου (εκθέσεις, παρουσιάσεις, καλλιτεχνικές εκδηλώσεις κ.λπ.), στις οποίες οι μαθήτριες και οι μαθητές αναλαμβάνουν πρωταγωνιστικό ρόλο προκειμένου να αναδείξουν τις θεματικές κάθε Κεφαλαίου, να μοιραστούν την εμπειρία της συμμετοχής τους στις εκπαιδευτικές δράσεις, και να ευαισθητοποιήσουν μικρούς και μεγάλους σχετικά με τις αξίες του προγράμματος.

Το πλαίσιο

Το πρόγραμμα «Πού κρύβεται η Υψιπύλη;» σχεδιάζεται και συντονίζεται από την AMKE Places & Traces. Τα δύο πρώτα Κεφάλαια υλοποιήθηκαν σε συνεργασία με το Λύκειο των Ελληνίδων Λήμνου, ενώ για το

Κεφάλαιο III η Places & Traces συμπράττει με το Μεσογειακό Ινστιτούτο για τη Φύση και τον Άνθρωπο (MedINA).

Οι δράσεις του προγράμματος τελούν υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και του Δήμου Λήμνου. Υποστηρίζονται από διεπιστημονική ομάδα ειδικών, και τον Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης του ΕΚΠΑ.

Το πρόγραμμα έχει λάβει έγκριση από τις Δ/νσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Λέσβου για την εφαρμογή του στα Δημοτικά, Γυμνάσια, ΓΕΛ, ΕΠΑΛ και τις μονάδες Ειδικής Αγωγής της Λήμνου το διδακτικό έτος 2023-24.

Στο Κεφάλαιο III συμμετέχουν 10 σχολεία της Λήμνου: το 1^ο και το 3ο Δημοτικό Μύρινας, το Δημοτικό Ν. Κούταλης, το Ειδικό Δημοτικό Καλλιθέας, τα Γυμνάσια Μύρινας, Μούδρου και Λιβαδοχωρίου, τα ΓΕΛ Μύρινας και Μούδρου, και το ΕΕΕΕΚ Λήμνου (Ρεπανιδίου).

Συνεργάτες

i) Επιστημονικοί συνεργάτες

- **Ιστορία & αρχαιολογία, παιδαγωγική τεκμηρίωση:** Δρ Δέσποινα Δούκα (φιλόλογος, διευθύντρια 3^{ου} ΓΕΛ Αγίας Παρασκευής), Θοδωρής Μπελίτσος (συγγραφέας, πρώην εκπαιδευτικός), Μαρία Παπαπαναγιώτου (φιλόλογος, διευθύντρια ΓΕΛ Μούδρου), Δημήτρης Πλάντζος (Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ)
- **Ψηφιακά εργαλεία και επεξεργασία:** Μαρία Λεωνίδα, σκηνοθέτρια, καλλιτεχνική διευθύντρια «Καρπός»
- **Άυλη πολιτιστική κληρονομιά:** Ραφαήλ Γιαννέλης (κοινωνικός λαογράφος)
- **Καλλιτεχνικοί σύμβουλοι:** Αλέξανδρος Λαμπροβασίλης (φωτογράφος), Νικόλας Μπλιάτσας (εικαστικός)

ii) Συμπράξεις (αλφαβητικά)

- Αποθήκη, Χώρος Τέχνης
- Καρπός, Κέντρο εκπαιδευτικών δράσεων και διαπολιτισμικής επικοινωνίας
- MedINA Μεσογειακό Ινστιτούτο για τη Φύση και τον Άνθρωπο
- «Όχρα Μπλε» Χώρος σύγχρονης τέχνης

Περισσότερα για το πρόγραμμα και τις δράσεις του:

web: ypsipyliproject.gr

f/b: YpsipyliProject

Δείτε επίσης:

Δούκα, Δ., Παπαπαναγιώτου, Μ., Τσέλιου, Α. (2023). «Στα βήματα της Υψιπύλης: Η τοπικότητα ως γνώση». Στο: [Τα Πρακτικά του 9ου Συνεδρίου: «Νέος Παιδαγωγός» Αθήνα, 6 Μαΐου 2023](#) (σσ. 265-272)

Επικοινωνία:

email: info@ypsipyliproject.gr

τηλ.: 6972004986 | 6983388863

Μέρος Β: ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ (σχολ. έτος 2023-24)

Θεματικοί άξονες

- **Ιστορία:** Η Λήμνος της Προϊστορίας και της Κλασικής αρχαιότητας, και η αποτύπωση της περιόδου αυτής στο σημερινό τοπίο του νησιού.
- **Άυλη πολιτιστική κληρονομιά (ΑΠΚ):** Εξοικείωση με την έννοια της ΑΠΚ, γνωριμία με τοπικές ποικιλίες, με τα αγροδιατροφικά συστήματα παλαιότερων περιόδων και με τις επιβιώσεις τους στο σήμερα.
- **Λογοτεχνία:** Το Κεφάλαιο ΙΙΙ θα αναδείξει το έργο νεότερων και σύγχρονων Λημνίων λογοτεχνών, καθώς και έργα και κείμενα που αναφέρονται στη Λήμνο. Είναι αφιερωμένο στη Λημνιά συγγραφέα Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου που έφυγε πρόσφατα από τη ζωή.
- **Δημιουργική έκφραση:**
 - **Δημιουργική γραφή & Podcasting:** Τα παιδιά του Γυμνασίου και του Λυκείου θα παρακολουθήσουν α) εργαστήρια λογοτεχνίας και δημιουργικής γραφής και β) εργαστήρια παραγωγής podcast. Τα παιδιά του Δημοτικού θα συμμετάσχουν σε ένα εργαστήριο για τους Λημνιούς δημιουργούς και τις τεχνικές της αφήγησης.
 - **Εικαστικά μέσα:** Τα παιδιά του Δημοτικού θα εκφραστούν μέσω της ζωγραφικής.
- **Ενεργός πολιτειότητα:** Μέσα από τη γνώση για τον τόπο τους, τα παιδιά αναπτύσσουν αίσθημα ευθύνης απέναντί του. Ο συγκεκριμένος θεματικός άξονας διατρέχει όλα τα Κεφάλαια και τις δράσεις του προγράμματος.
- **Διαθεματική προσέγγιση:** σύνδεση των θεματικών του Κεφαλαίου ΙΙΙ με διάφορα αντικείμενα της διδακτέας ύλης βάσει βαθμίδας (βλ. Παράρτημα).

Εκπαιδευτικοί στόχοι

- Η βιωματική ανακάλυψη όψεων της λημνιακής ιστορίας, όπως αυτές αποτυπώνονται στα τοπία της Προϊστορίας και της Αρχαιότητας.
- Η εξοικείωση με την έννοια της ΑΠΚ, με όψεις της λημνιακής κληρονομιάς και με τις επιβιώσεις τους στο σήμερα.
- Η γνωριμία με Λημνιούς λογοτέχνες, καθώς και με τη λογοτεχνική παραγωγή που αναφέρεται στη Λήμνο.
- Η εξοικείωση με τεχνικές της δημιουργικής γραφής και της ψηφιακής αξιοποίησής της για την ανάδειξη της τοπικότητας.
- Η απόκτηση πολύτιμων οριζόντιων δεξιοτήτων: ομαδικό πνεύμα, κριτική σκέψη, δημιουργική έκφραση και φαντασία, διάδραση με ομηλικούς, επιδίωξη κοινών στόχων κ.λπ.
- Η κατάκτηση βασικών εννοιών της πολιτισμικής συγκρότησης: πολιτισμική ταυτότητα και διαπολιτισμικότητα, δημοκρατικές αξίες, συμμετοχικότητα, (ενεργός) πολιτειότητα κ.ά.
- Η ευαισθητοποίηση κατοίκων και επισκεπτών ως προς τις αξίες του προγράμματος με πρεσβευτές τα ίδια τα παιδιά.

Χρονοδιάγραμμα δράσεων

Οι δράσεις του Κεφαλαίου ΙΙΙ θα ξεκινήσουν τον Ιανουάριο και θα ολοκληρωθούν τον Απρίλιο 2024. Αναλυτικό χρονοδιάγραμμα θα βρείτε στο συνημμένο αρχείο ΥΨΙΠΥΛΗ_ΙΙΙ_ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ_ΔΡΑΣΕΩΝ.

Μέρος Γ: ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ III

Οι δράσεις του Κεφαλαίου, με έμπνευση από τους Λημνιούς λογοτέχνες και τις λογοτεχνικές αναφορές για το νησί, εγγράφονται σε έναν κύκλο φιλιανγνωσίας και δημιουργικής γραφής με τον γενικό τίτλο **«Στα φτερά της πεταλούδας: η Λήμνος των λογοτεχνών μέσα από τα μάτια των παιδιών»** και τελούν υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού.

Στόχοι της παρούσας ενότητας είναι α) να σχηματίσετε κατά το δυνατόν ολοκληρωμένη εικόνα για το περιεχόμενο του Κεφαλαίου III του προγράμματος “Πού κρύβεται η Υψιπύλη;” και β) να έχετε στη διάθεσή σας χρήσιμες δικτυογραφικές και βιβλιογραφικές αναφορές για την καλύτερη προετοιμασία των παιδιών που θα συμμετέχουν στις δράσεις του. Ιδέες για τη σύνδεση των θεματικών του Κεφαλαίου III με τη διδακτέα ύλη μπορείτε να βρείτε στο Παράρτημα στο τέλος του Οδηγού.

Διευκρινίζουμε ότι οι προτάσεις της παρούσας ενότητας και του Παραρτήματος είναι ενδεικτικές και σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν προαπαιτούμενο για τη συμμετοχή τη δική σας ή των μαθητριών/τών σας στις δράσεις. Έχετε τη δυνατότητα να αξιοποιήσετε, εφόσον το επιθυμείτε, όποιες από αυτές κρίνετε κατάλληλες για τις ανάγκες και τις δεξιότητες της τάξης σας, ώστε να ωφεληθούν από το πρόγραμμα και παιδιά εκτός των ομάδων που συμμετέχουν στο Κεφάλαιο III.

i) Περίπατοι & τοπόσημα

Ακολουθούν τα τοπόσημα που θα επισκεφθούμε στους 2 εκπαιδευτικούς περιπάτους, καθώς και σχετικές πηγές για να αντλήσετε πληροφορίες.

1ος περίπατος – Πολιόχνη & Κουκονήσι

Ιδέες για παρουσίαση και συζήτηση στην τάξη

Πολιόχνη: Βουλευτήριο, η Κοινή σιταποθήκη, η μεγάλη στράτα με τα εκατέρωθεν μαγαζιά (αγορά) στην δυτική είσοδο της πόλης, τα πηγάδια στις δύο πλατείες, το σύστημα απορροής υδάτων (αποχέτευση) και το ξάγναντο (περίπατος) στην ανατολική πλευρά (αναφορά στις σχέσεις-επαφές με την Τροία).

Το μέγαρο ως δείγμα της αλλαγής που συνέβη στην κοινωνική οργάνωση της πόλης, με τη συγκέντρωση του πλούτου και της εξουσίας σε λίγα άτομα.

Η θέση της πόλης: Δεν επελέγη τυχαία. Βρίσκεται νότια του ακρωτηρίου Βρόσκοπος, ώστε να προστατεύεται από τους ΒΑ ανέμους (ασφαλές λιμάνι), κοντά σε ρυάκι που εξασφάλιζε το νερό, με εύφορη ενδοχώρα για καλλιέργεια σιτηρών και για βόσκηση ζώων.

Κουκονήσι: Ανάδειξη της ιστορίας και της σημασίας του, καθώς και της συμβολής των Λημνίων αρχαιολόγων στην ανακάλυψη και προβολή των ανασκαφών στη Λήμνο. Η θέση του εξασφάλιζε τον έλεγχο των περασμάτων μεταξύ ανατολικής και δυτικής Λήμνου, ασφάλεια από επιδρομείς λόγω της νησίδας και εύφορη ενδοχώρα.

Παιχνίδι ρόλων (για τα σχολεία που θα το επιλέξουν): Στο Βουλευτήριο της Πολιόχνης οι μαθητές/τριες γίνονται Λήμνιοι βουλευτές και συζητούν, σε αγώνα λόγων, προβλήματα του τότε και του σήμερα.

Ενδεικτική δικτυογραφία

- [Αρχαιολογικός χώρος Πολιόχνης στην περιοχή Καμίνια](#) («ΟΔΥΣΣΕΥΣ» ΥΠΠΟ)
- [Πολιόχνη Λήμνου](#) (ΙΜΕ)

- [Πολιόχνη](#) (Terrabook)
- [Κουκονήσι](#) (Terrabook)
- [Κουκονήσι: ένας νέος προϊστορικός οικισμός στον κόλπο του Μούδρου και το προϊστορικό πρόσωπο της Λήμνου](#) (Αρχαιολογία, 2011)
- [Ο προϊστορικός οικισμός στο Κουκονήσι Λήμνου](#) (Αρχαιολογία, 2012)
- [Κουκονήσι Λήμνου. Πρώτες παρατηρήσεις από τη μελέτη της μυκηναϊκής κεραμικής](#) (του Χρήστου Μπουλώτη στο academia.edu)

2ος περίπατος – Καβείριο & Ηφαιστία

Ιδέες για παρουσίαση και συζήτηση στην τάξη

Αναφορές Καβείριο: Ανάδειξη της μυθολογικής διάστασης του χώρου, της ρυμοτομίας του, της σύνδεσής του με συναφή ιερά και μυστήρια.

Αναφορές Ηφαιστία: Ανάδειξη της ιστορίας του χώρου, της ρυμοτομίας του, του αξιοσημείωτου πολιτισμού του.

Θεατρικό αναλόγιο (για τα σχολεία που θα το επιλέξουν): Οι μαθητές/τριες παρουσιάζουν αποσπάσματα από την *Υψιπύλη* του Ευριπίδη ή/και από το *Υψιπύλη, η βασίλισσα του αίματος* της Μαρίας Λαμπαδαρίδου-Πόθου.

Ενδεικτική δικτυογραφία

- [Αρχαιολογικός χώρος Καβειρίου στην περιοχή Χλόη](#) («ΟΔΥΣΣΕΥΣ» ΥΠΠΟ)
- [Καβείριο](#) (Terrabook)
- [Αρχαιολογικός χώρος Ηφαιστίας](#) («ΟΔΥΣΣΕΥΣ» ΥΠΠΟ)
- [Ηφαιστία](#) (Terrabook)

Επιμέλεια περιπάτων: Μαρία Παπαπαναγιώτου, Φιλολόγος, Διευθύντρια ΓΕΛ Μούδρου

Άλλα σημεία επίσκεψης σχετικά με την ιστορική περίοδο αναφοράς

Ακολουθούν σημεία επίσκεψης που συνδέονται με την περίοδο αναφοράς του Κεφαλαίου III και που μπορείτε, αν θέλετε, να μελετήσετε στην τάξη ή/και στο πλαίσιο εκπαιδευτικού περιπάτου, συνοδευόμενα από ενδεικτικές πηγές:

- Προϊστορικός οικισμός Μύρινας, ενδεικτική δικτυογραφία:
 - [Προϊστορικός οικισμός Μύρινας](#) («ΟΔΥΣΣΕΥΣ» ΥΠΠΟ)
 - [Προϊστορικός οικισμός Μύρινας](#) (limnos mobi)
 - [Ε.Π. "ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ" - Ανάδειξη Προϊστορικού Οικισμού Μύρινας Λήμνου](#) (culture.gov.gr)
- Ιερό Αρτέμιδος Μύρινα, ενδεικτική δικτυογραφία:
 - [Ιερό Αρτέμιδος](#) (terrabook)
 - [Ιερό Αρτέμιδος στον Αυλώνα Μύρινας](#) («ΟΔΥΣΣΕΥΣ» ΥΠΠΟ)
- Αρχαιολογικό Μουσείο Λήμνου (θα παραμείνει κλειστό στη διάρκεια της τρέχουσας σχολικής χρονιάς λόγω εργασιών), ενδεικτική δικτυογραφία:
 - http://odysseus.culture.gr/h/1/gh151.jsp?obj_id=3413 («ΟΔΥΣΣΕΥΣ» ΥΠΠΟ)
 - <https://www.lemnosgeomonuments.gr/simeio/arxaiologiko-mouseio-lemnou-mirina/> (lemnos geomonuments)

- <https://www.archaeology.wiki/wp-content/uploads/2011/07/50-19.pdf> (archaeology wiki)
- <https://www.youtube.com/watch?v=M61zNAw91BU> (YouTube)

Χρήσιμη βιβλιογραφία:

- Δημήτρης Πλάντζος, *Το Χρονικό της Λήμνου*, Εκδόσεις Καπόν, 2022
- Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου, *Υψιπύλη, η βασίλισσα του αίματος*, Εκδόσεις Πατάκη, 2010
- Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου, *Έκτωρ, ο αγαπημένος των Θεών*
- Ζαφειρία Κοτζαμάνογλου, *Η σπηλιά του Φιλοκτήτη*, Εκδόσεις Μιχάλη Σιδέρη, 2018
- Θεόδωρος Μπελίτσος, *Το προαιώνιο μουσικό της ζωής*, Σύλλογος Καμινιωτών Λήμνου «Η Πολιόχνη», 2019.

Με την ευγενική παραχώρηση του συγγραφέα, η ψηφιακή έκδοση του έργου διατίθεται δωρεάν για εκπαιδευτική χρήση, για τις δράσεις του Κεφαλαίου III του προγράμματος «Πού κρύβεται η Υψιπύλη;» (επισυνάπτεται).

- Δέσποινα Ι. Δούκα, «Λήμνος. Οδοιπορικό στον μύθο, στην ιστορία και στην αρχαιολογία της», περ. *Ιστορία Εικονογραφημένη: Μέρος Α΄*, Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος, τευχ. 466, Απρίλιος 2007, σελ. 86-99· Μέρος Β΄, *ό.π.*, τευχ. 467, Μάιος 2007, σελ. 76-89.
- Δέσποινα Ι. Δούκα, «'Θυμάρι και ακόνιζα': Η Λήμνος στα ιστορικά πεζογραφήματα της Μαρίας Λαμπαδαρίδου-Πόθου», περ. *Θέματα Λογοτεχνίας*, Αφιέρωμα: Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου. 50 χρόνια Πνευματικής Δημιουργίας, τευχ. 39, Σεπ.-Δεκ.2008 (δ/ντής Χρ. Αλεξίου, επιμέλεια αφιερώματος: Ζωή Σαμαρά), σελ. 128-139.

Δείτε ακόμη:

- Ευριπίδης, *Υψιπύλη* (διάφοροι εκδότες)
- Σοφοκλής, *Φιλοκτήτης* (διάφοροι εκδότες)

ii) Εργαστήρια

1. Δημοτικά

α) Εργαστήρι λογοτεχνίας (2 διδακτικές ώρες)

Στο λογοτεχνικό εργαστήρι με τους μαθητές και τις μαθήτριες Δημοτικού, ο εισηγητής επισκέπτεται το σχολείο και γνωρίζεται με τα συμμετέχοντα παιδιά. Ακολουθούν τα παρακάτω βήματα:

- Μια πρώτη συζήτηση για τα επαγγέλματα φέρνει στο προσκήνιο το επάγγελμα του συγγραφέα και μέσω αυτού δύο γνωστούς Λημνιούς συγγραφείς, τη Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου και τον Χρήστο Μπουλώτη. Τα παιδιά συμφωνούν να γίνουν κι αυτά συγγραφείς για μία ημέρα.
- Κάθε παιδί αφηγείται δύο σύντομες ιστορίες για τον εαυτό του, μία πραγματική και μία φανταστική. Τα μικρότερα παιδιά, περιγράφουν με μία μόνο λέξη τον εαυτό τους και τη σημειώνουν.
- Ο εισηγητής παρουσιάζει στα παιδιά διάφορα αντικείμενα και τα προσκαλεί να γράψουν 5 γραμμές που θα περιέχουν, με οποιονδήποτε τρόπο, ένα ή περισσότερα από τα αντικείμενα

αυτά. Με αφορμή τα κείμενα των παιδιών, ο εισηγητής ανοίγει την «εργαλειοθήκη της συγγραφής» και παρουσιάζει διάφορες χρήσιμες τεχνικές που θα βοηθήσουν τα παιδιά να μετατρέψουν ένα οποιοδήποτε κείμενο σε λογοτεχνική αφήγηση με αρχή, μέση και τέλος. Η φάση αυτή κλείνει με την ανάγνωση ολοκληρωμένων αφηγήσεων ή αποσπασμάτων από επιλεγμένα βιβλία του Χρήστου Μπουλώτη και της Μαρίας Λαμπαδαρίδου-Πόθου, και σύντομη συζήτηση.

- iv. Τέλος, ο εισηγητής γράφει σε έναν πίνακα με μεγάλα γράμματα μια έννοια/λέξη με ποικίλες συνδηλώσεις, όπως π.χ. η λέξη «σύννεφο». Τα παιδιά καλούνται να σκεφτούν και να δημιουργήσουν ένα σύντομο σκετς, ένα κόμικ, ένα παραμύθι, ένα πεζό, ένα ποίημα ή ακόμη και ένα γκραφίτι λέξεων, τα οποία συνδέονται στη φαντασία τους με την επιλεγμένη λέξη και τις συνδηλώσεις της.

Εισηγητής: Κώστας Ζαφειρίου, Συγγραφέας

β) Εικαστικά εργαστήρια

Τα εικαστικά εργαστήρια «συνομιλούν» με τους περιπάτους και το λογοτεχνικό εργαστήρι διευκολύνοντας, με ένα ακόμη δημιουργικό μέσο, την ενεργητική αφομοίωση της νέας γνώσης από τα παιδιά του Δημοτικού. Θα πραγματοποιηθούν από 2 εργαστήρια στον χώρο κάθε σχολείου χωριστά:

- i. 1^ο εργαστήρι (2 διδακτικές ώρες): με αφορμή τους δύο εκπαιδευτικούς περιπάτους, τα κείμενα που θα έχουν μελετήσει και τις δημιουργίες των παιδιών στο λογοτεχνικό εργαστήρι, ο εισηγητής θα τα προσκαλέσει να δουλέψουν χωρισμένα σε ομάδες, που τα μέλη τους θα επεξεργάζονται την ίδια θεματική, και να «σχολιάσουν»/αναδείξουν όσα τους έκαναν εντύπωση. Τα παιδιά θα ζωγραφίσουν με λαδοπαστέλ, μαρκαδόρους και χρωματιστά μολύβια σε φύλλα ακουαρέλας. Στο πλαίσιο του ίδιου εργαστηρίου, ο εισηγητής θα παρουσιάσει Λημνιούς εικαστικούς και τις διαφορετικές τεχνικές τους, ώστε τα παιδιά να αντλήσουν περαιτέρω έμπνευση.
- ii. 2^ο εργαστήρι (1 διδακτική ώρα): Τα παιδιά θα τελειοποιήσουν τα έργα τους τα οποία, ανά ομάδα και θεματική, θα παρουσιαστούν στη μαθητική έκθεση που θα πλαισιώσει τη γιορτή λήξης των σχολικών δραστηριοτήτων.

Εισηγητής: Νίκος Δέδες, Εικαστικός, εκπαιδευτικός

2. Γυμνάσια & ΓΕΛ

Πριν από την έναρξη των εργαστηρίων, τα συμμετέχοντα παιδιά, σε συνεργασία με τους υπεύθυνους εκπαιδευτικούς τους, χωρίζονται σε Writers και Podcasters. Οι 2 ομάδες θα πρέπει να έχουν ίδιο αριθμό μελών. Τα εργαστήρια της Δ.Ε. θα πραγματοποιηθούν στη Μύρινα.

α) Writers: Εργαστήρια λογοτεχνίας και δημιουργικής γραφής

Στο πρώτο εργαστήρι (120'):

- i. Μετά από έναν πρώτο κύκλο γνωριμίας με την ομάδα των Writers, ακολουθεί άσκηση «προθέρμανσης»: ο εισηγητής ζητά από τα παιδιά να αφηγηθούν δύο σύντομες ιστορίες για τον εαυτό τους, μία αληθινή και μία επινοημένη. Για κάθε ζευγάρι ιστοριών οι υπόλοιποι συμμετέχοντες προσπαθούν να φανταστούν ποια είναι αληθινή και ποια όχι.

- ii. Ο εισηγητής ανοίγει την «εργαλειοθήκη της συγγραφής» και παρουσιάζει διάφορες χρήσιμες τεχνικές που θα βοηθήσουν τα παιδιά να μετατρέψουν ένα οποιοδήποτε κείμενο σε λογοτεχνική αφήγηση με αρχή, μέση και τέλος. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στον πεζό λόγο, μιας και ο σκοπός του εργαστηρίου είναι η παραγωγή κειμένων για podcasts.
- iii. Ο εισηγητής προσκαλεί τους μαθητές να γράψουν ένα πολύ σύντομο κείμενο, που θα ξεκινάει με τη φράση «Στη Λήμνο...». Ακολουθεί μία γρήγορη σταχυολόγηση των κειμένων, ανάγνωση των πιο αξιοσημείωτων και συζήτηση.
- iv. Ο εισηγητής παρουσιάζει παραδείγματα ολοκληρωμένων αφηγήσεων ή αποσπασμάτων από επιλεγμένα podcasts ποικίλης ύλης.

Στο δεύτερο εργαστήριο (120’):

- i. Ο εισηγητής παρουσιάζει το κείμενο αναφοράς «Περί Λήμνου» του Ν. Γ. Πεντζίκη. Παρουσιάζει επίσης επιλεγμένα αποσπάσματα με ποικιλία θεματικών (ιστορία, λημνιακή κληρονομιά, διάφορες δραστηριότητες κ.λπ.) από έργα συγγραφέων, όπως η Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου, η Μαργαρίτα Λυμπεράκη, ο Ράλλης Κοψίδης, ο Γιάννης Γκίκας, η Ευαγγελία Μπουτλούκου-Βρεττάκη κ.ά.
- ii. Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες, για να δημιουργήσουν, με την καθοδήγηση του εισηγητή, από ένα πεζό κείμενο κατάλληλο για εκφώνηση στο πλαίσιο ενός podcast 6-8’, το οποίο θα περιλαμβάνει: χαιρετισμό, λογοτεχνικό απόσπασμα, σχόλιο και αποφώνηση. Τα σχόλια μπορούν να θέτουν ερωτήματα, να προωθούν μια ιδέα, έναν προβληματισμό κ.λπ. με αφορμή το λογοτεχνικό απόσπασμα (και τη σχετική θεματική) που θα έχει επιλεγεί για κάθε ομάδα.
- iii. Το εργαστήριο θα κλείσει με συζήτηση και σαφείς οδηγίες από τον εισηγητή για τα επόμενα βήματα της επεξεργασίας των κειμένων στην τάξη.
- iv. Μετά και την επιμέλειά τους από τον εισηγητή, τα κείμενα των Writers θα είναι έτοιμα να αξιοποιηθούν από την ομάδα των Podcasters για την παραγωγή ισάριθμων podcasts.

Εισηγητής: Κώστας Ζαφειρίου, Συγγραφέας

β) Podcasters: Εργαστήρια παραγωγής podcasts

Στο πλαίσιο αυτών των εργαστηρίων, η τεχνολογία και η εξέλιξή της θα μας βοηθήσει να διασώσουμε και να δια-δώσουμε μέσω της δημιουργίας podcasts τους θησαυρούς της νέας γνώσης για τον τόπο μας και των εμπειριών που αποκτήσαμε. Η ομάδα των Writers θα μας παραδώσει τα κείμενα τα οποία η ομάδα των Podcasters θα μετατρέψει σε ηχητικό υλικό. Συγκεκριμένα:

Στο πρώτο εργαστήριο (150’):

- i. Θα μάθουμε τι είναι το podcast και θα ξεχωρίσουμε τις έννοιες podcasting και podcaster. Θα αναζητήσουμε τους λόγους για τους οποίους τα podcasts έχουν εισβάλει τόσο σαρωτικά στη ζωή μας, ποια ανάγκη καλύπτουν: είναι μια μόδα περαστική ή έχουν έρθει για να μείνουν;
- ii. Θα γνωρίσουμε τις εφαρμογές που θα χρησιμοποιήσουμε για να δημιουργήσουμε τα podcasts. Το απαραίτητο εργαλείο μας σε αυτή τη διαδικασία θα είναι το κινητό μας τηλέφωνο. Είτε έχουμε πρόσβαση σε περιβάλλον Android, είτε σε iOS, θα έχουμε τη δυνατότητα να δούμε από κοντά τις κατάλληλες εφαρμογές που θα μας βοηθήσουν να φτάσουμε στο επιθυμητό αποτέλεσμα.

- iii. Τα παιδιά, φεύγοντας από το πρώτο εργαστήριο θα γνωρίζουν τις απαραίτητες εφαρμογές, ώστε να έχουν τη δυνατότητα, στο σπίτι ή στο σχολείο, σε συνεργασία με τους καθηγητές τους, να εξοικειωθούν περισσότερο μαζί τους.

Στο δεύτερο εργαστήριο (150'):

- i. Χωρισμένοι σε ομάδες των 3 ατόμων (αρχισυντάκτης/σκηνοθέτης, εκφωνητής, υπεύθυνος ήχου και τεχνολογίας), θα περάσουμε στην υλοποίηση. Θα ηχογραφήσουμε τα κείμενα. Θα προηγηθεί ο χαιρετισμός, θα διαβαστεί το απόσπασμα, και θα ακολουθήσουν το σχόλιο και η αποφώνηση.
- ii. Στη συνέχεια, κάθε podcast θα επενδυθεί με το μουσικό θέμα που θα έχει επιλεγεί από τα παιδιά.
- iii. Τέλος, θα μάθουμε τη διαδικασία με την οποία θα «ανεβάζουμε» το podcast που δημιουργήσαμε σε μια πλατφόρμα, ώστε να γίνει προσβάσιμο για το κοινό.
- iv. Το εργαστήριο θα κλείσει με σαφείς οδηγίες από την εισηγήτρια για τα επόμενα βήματα της επεξεργασίας των podcasts στην τάξη.
- v. Μετά και την επιμέλειά τους από την εισηγήτρια, τα κείμενα θα αναρτηθούν σε πλατφόρμες των τοπικών ΜΜΕ.

Εφαρμογές που θα χρησιμοποιήσουμε:

- Εγγραφή Ήχου: [Voice Record](#) (iOS) και [Εγγραφή MP3](#) (Android)
- Επεξεργασία Ήχου: [Adobe Audition](#)
- Πλατφόρμα podcast: [Sound Cloud](#)

Εισηγήτρια: Δέσποινα Βασιλειάδου, δημοσιογράφος

3. Μονάδες Ειδικής Αγωγής

Σημ: Τα παρακάτω θα συζητηθούν περαιτέρω και θα εξειδικευθούν σε συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα σχολεία.

Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά και οι επιβιώσεις της στην εποχή μας αποτελούν βασικό θεματικό άξονα του Κεφαλαίου III, μαζί με την ιστορία, τη λογοτεχνία, τη δημιουργική γραφή και τις εφαρμογές της.

Σε αυτό το πλαίσιο, τα παιδιά του Ειδ. Δημοτικού Καλλιθέας και του ΕΕΕΕΚ Λήμνου (Ρεπανιδίου) θα συμμετέχουν σε βιωματικές δράσεις που συνδέονται με τον συγκεκριμένο θεματικό άξονα και με την έννοια της βιωσιμότητας. Συγκεκριμένα, οι μαθήτριες και οι μαθητές των σχολείων θα έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν:

- i. σε βιωματικό εργαστήριο (90'-120'), με θέμα «Από τη γη στο πιάτο. Βιώσιμες πρακτικές τού χθες στο σήμερα», που θα πραγματοποιηθεί στον χώρο του σχολείου. Στη διάρκεια του εργαστηρίου θα φυτέψουμε ντόπιους σπόρους (π.χ. σιτάρι, λαφύρι) με τον τρόπο που το έκαναν οι παλιότερες γενιές και θα δοκιμάσουμε να φτιάξουμε ψωμί από τους σπόρους αυτούς. Τα παιδιά θα έχουν τη δυνατότητα να παρατηρήσουν την εξέλιξη της σποράς τους και να φροντίσουν τη μικρή τους καλλιέργεια στους μήνες που θα ακολουθήσουν. Τα ίδια τα παιδιά μπορούν να φωτογραφίσουν την προσπάθειά τους και οι φωτογραφίες αυτές να ενταχθούν στη μαθητική έκθεση που θα πλαισιώνει τη γιορτή ολοκλήρωσης των δράσεων.
- ii. στο διαδικτυακό εργαστήριο της Πρωτοβάθμιας για την ΑΠΚ (διάρκεια: 1 διδακτική ώρα). Στο εργαστήριο αυτό θα αναπτυχθούν, με πολύ απλά λόγια, βασικές έννοιες της ΑΠΚ και ο τρόπος εγγραφής νέων στοιχείων στο Εθνικό Ευρετήριο (βλ. πιο κάτω).

Εισηγητής: Ραφαήλ Γιαννέλης, Κοινωνικός λαογράφος

iii) Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά

Στο Κεφάλαιο III, μαθήτριες και μαθητές της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας θα έρθουν σε επαφή με την έννοια της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και τις επιβιώσεις της στη λημνιακή καθημερινότητα. Συγκεκριμένα:

- Στη διάρκεια των περιπάτων θα γίνονται εκτενείς αναφορές σε εκείνες τις πτυχές της ζωής μας στις οποίες, ηθελημένα ή μη, επιβίωσε και προσαρμόστηκε η ΑΠΚ, συνεχίζοντας να παρεισφρέει στο σήμερα. Με αφορμή την κοινή σιταποθήκη της Πολιόχνης, αλλά και τα ευρήματα σπόρων από την αρχαιότητα στο Κουκονήσι, θα μιλήσουμε για τις τοπικές ποικιλίες και τα αγροδιατροφικά συστήματα του χθες και του σήμερα.
- Στο πλαίσιο ενός διαδικτυακού εργαστηρίου (1 διδακτική ώρα για την ΠΕ, 2 διδακτικές ώρες για τη ΔΕ) θα αποσαφηνίσουμε τι είναι (και τι δεν είναι) άυλη κληρονομιά ενός τόπου, τη σημασία της διαφύλαξής της από τους φυσικούς της συνεχιστές και φορείς, τα παιδιά, και τον ρόλο της στις κοινότητες σε καιρούς κρίσεων, όπως η σημερινή εποχή. Θα αναδειχθεί, επίσης, η επίδρασή της στις οικονομίες μικρής κλίμακας, όταν αξιοποιείται με στόχο την αειφορία και το κοινό καλό. Μικρά και μεγαλύτερα παιδιά θα μάθουν, τέλος, τι είναι το Εθνικό Ευρετήριο της ΑΠΚ και πώς συμπληρώνεται το Δελτίο Εγγραφής ενός νέου στοιχείου.

Εισηγητής: Ραφαήλ Γιαννέλης, Κοινωνικός λαογράφος

- Η ΑΠΚ της Λήμνου θα είναι παρούσα και στη γιορτή κορύφωσης των σχολικών δράσεων, στην οποία θα παρουσιαστεί στο ευρύ κοινό μέσα από παρουσιάσεις και συζητήσεις.

Για αναζήτηση υλικού:

- [επιμ] Michelle L. Stefano, *Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά, Πλήρης οδηγός*, ΠΙΟΠ, 2021
- [Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά της Ελλάδας](#) (ΥΠΠΟ)
- [Ethnofest](#)
- [Διδάσκοντας την άυλη πολιτιστική κληρονομιά και με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά: Υβριδική ημερίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και Παιδείας για την θεματική της άυλης κληρονομιάς στα σχολεία](#) (YouTube)

iv) Γιορτή ολοκλήρωσης των σχολικών δράσεων

Με την ολοκλήρωση των σχολικών δράσεων και των παραδοτέων, θα πραγματοποιηθεί η ετήσια γιορτή του προγράμματος, ανοιχτή για όλους τους κατοίκους και τους επισκέπτες της Λήμνου. Θα περιλαμβάνει:

- Μαθητική έκθεση: Τα μαθητικά έργα θα παρουσιαστούν σε ομαδική εικαστική και πολυμεσική έκθεση, ανοιχτή για τους κατοίκους και τους επισκέπτες του νησιού.
- Απολογισμό δράσεων από την ομάδα έργου και τα σχολεία
- Η άυλη κληρονομιά της Λήμνου: Παρουσιάσεις και συζητήσεις με έμφαση στο λημνιακό ιδίωμα και τον ρόλο του ως φορέα της ΑΠΚ, στη μητριαρχία και τα κατάλοιπά της στο Αιγαίο, στον ρόλο της γυναίκας στη λημνιακή κοινωνία, και τις έμφυλες ταυτότητες στο Βόρειο και Ανατολικό Αιγαίο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΜΕ ΤΗ ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ

Το πρόγραμμα προσφέρεται για αξιοποίηση στο πλαίσιο διδακτικών αντικειμένων και των 2 βαθμίδων, διευκολύνοντας και ενισχύοντας, μέσω της βιωματικότητας, τη διαδικασία της πρόσληψης.

Ενδεικτικά, οι δράσεις του μπορούν να συνδεθούν με τα μαθήματα της Ιστορίας, της Γλώσσας/Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, των Θρησκευτικών, της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης/Φυσικών/Φυσικών επιστημών, των Καλλιτεχνικών, της ΤΠΕ/Πληροφορικής, της Κοινωνικής και Πολιτικής αγωγής/Πολιτικής παιδείας κ.ά.

Ακολουθούν σχετικά παραδείγματα:

ΔΗΜΟΤΙΚΟ

Σύνδεση με το μάθημα της Ιστορίας

Γ' τάξη

Με αφορμή τον θεό Ήφαιστο, μπορεί να αναφερθεί η γέννηση του θεού, η πτώση του στον Μόσυκλο, η ετυμολογία του ονόματος του θεού και της Ηφαιστίας, η τέχνη της σιδηρουργίας, κ.ά.

Δ' τάξη

Ενότητα «Θέματα τοπικής ιστορίας»

- Η ιστορία του τόπου μου
- Ο τόπος που ζω
- Από το χθες στο σήμερα
- Στα ίχνη ενός μνημείου

Ενότητα «Αρχαϊκά χρόνια»

- Νέες αποικίες των Ελλήνων
- Οι δεσμοί που ένωναν τους Έλληνες

Σύνδεση με τη διδασκαλία του Ανθολογίου λογοτεχνικών κειμένων Ε' & ΣΤ'

- Οδυσσέας Ελύτης, «Ο ήλιος ο ηλιάτορας»
- Αισχύλος, «Προμηθέας Δεσμώτης»
- Νικηφόρος Βρεττάκος, «Προμηθέας ή το παιχνίδι μιας μέρας»
- Διδώ Σωτηρίου, «Οι πρόσφυγες»

Σύνδεση με το μάθημα της Μελέτης περιβάλλοντος

Γ' τάξη

α) Ενότητα 1: Ζούμε μαζί (Ομάδα και Κοινωνία - Σχέσεις)

β) Ενότητα 2: Ο τόπος μας (Τόπος και χώρος - Σχέσεις)

γ) Ενότητα 4: Φυτά και ζώα του τόπου μας (Φυσικό περιβάλλον και Άνθρωπος-Σχέσεις)

Δ' τάξη

α) Ενότητα 1 | Ελλάδα η χώρα μας (Τόπος)

Κεφάλαιο 3. Το γεωγραφικό διαμέρισμα όπου ζούμε

Κεφάλαιο 5. Ο τόπος μας: Τα φυσικά χαρακτηριστικά του

Κεφάλαιο 6. Ο τόπος μας: Ο τρόπος ζωής άλλοτε και τώρα

Κεφάλαιο 7. Ο τόπος μας: Μέρη με ιστορία. Καταγράφουμε τις πηγές μας

β) Ενότητα 2 | Ο πολιτισμός των Ελλήνων και των άλλων λαών (Πολιτισμός)

Κεφάλαιο 2. Η παράδοσή μας: Όσα «έφτασαν» σε μας από παλιά

Κεφάλαιο 3. Ένας διάλογος με τον πολιτισμό

γ) Ενότητα 3 | Η φύση είναι το σπίτι μας (Περιβάλλον και Προστασία)

δ) Ενότητα 7 | Οι άνθρωποι επικοινωνούμε και ενημερωνόμαστε (Επικοινωνία και Ενημέρωση)

Σύνδεση με το μάθημα των Εικαστικών

Τα αρχαία και προϊστορικά τοπίο της Λήμνου ως πηγή έμπνευσης για την τοπιογραφία.

Σύνδεση με το μάθημα της Θεατρικής αγωγής

Γ' τάξη

Δρώμενο σχετικά με την αρπαγή της φωτιάς από τον Προμηθέα.

ΣΤ' τάξη

Θεατρικό αναλόγιο με τον διάλογο του Ηφαίστου με το Κράτος από την τραγωδία του Αισχύλου «Προμηθέας Δεσμώτης».

ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Σύνδεση με το μάθημα της Ιστορίας

Ιστορία Α' Γυμνασίου

- Κεφάλαιο Β' - Η εποχή του χαλκού 3000-1100 π.Χ.
- Κεφάλαιο Γ' - Ο ελληνικός κόσμος από το 1100-800 π.Χ.
- Κεφάλαιο Δ' - Αρχαϊκή Εποχή (800-479 π.Χ.)
- Κεφάλαιο Ε' - Η ηγεμονία της Αθήνας (479-431 π.Χ.)
- Κεφάλαιο Στ' - Ηγεμονικοί ανταγωνισμοί και κάμψη των ελληνικών πόλεων (431-362 π.Χ.)

Σύνδεση με το μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Β' Γυμνασίου

- Γ. Ιωάννου, «Νά'σαι καλά δάσκαλε»
- Ν. Καζαντζάκης, «Μια Κυριακή στην Κνωσό»

Γ' Γυμνασίου

- Κ. Παλαμάς, *Ίαμβοι και Ανάπαιστοι*
- Κ. Παλαμάς, «Ύμνος στον Παρθενώνα»
- Κ.Π. Καβάφης, «Στα 200 π.Χ.»
- Κ. Βάρναλης, «Ορέστης»
- Γ. Ρίτσος, «Αρχαίο Θέατρο»

Επίσης, μπορούν να δοθούν αποσπάσματα από βιβλία της Μαρίας-Λαμπαδαρίδου Πόθου, *Υψιπύλη, η βασίλισσα του αίματος* και *Έκτωρ ο αγαπημένος των θεών* του Θεόδωρου Μπελίτσου, *Το προαιώνιο μυστικό της ζωής* της Ζαφειρίας Κοτζαμάνογλου, *Η σπηλιά του Φιλοκλήτη* και να εμπλουτιστεί η δημιουργική γραφή.

Σύνδεση με το μάθημα των Αρχαίων ελληνικών

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

- Ενότητα 2^η: Η εκπαίδευση των παιδιών στην Αρχαία Αθήνα
- Ενότητα 3^η: Επαγγέλματα των Αρχαίων Αθηναίων (σύνδεση με τα επαγγέλματα της Λήμνου-Λημνία γη-πηλός)
- Ενότητα 5^η: Ο πλούτος της Αττικής γης (σύνδεση με τον πλούτο της γης της Λήμνου)

Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

- Ενότητα 8^η: Η γένεση της θρησκείας και της δικαιοσύνης

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

- Ενότητα 1η: Η Ελένη και η καταστροφή της Τροίας
- Ενότητα 5η: Η ισονομία των πολιτών εγγύηση της δημοκρατίας (δημοκρατικοί θεσμοί-Πολιόχνη)

Σύνδεση με το μάθημα των Αρχαίων ελληνικών από μετάφραση

Α΄ Γυμνασίου

- Ομήρου Οδύσσεια

Β΄ Γυμνασίου

- Ομήρου Ιλιάδα

Γ΄ Γυμνασίου

- Δραματική Ποίηση: *Ελένη* του Ευριπίδη

Σύνδεση με τις Φυσικές επιστήμες

- Αειφορία και Βιώσιμη ανάπτυξη
- Η ανάδειξη του τόπου μου και η βιωσιμότητά του

Σύνδεση με την Κοινωνική και πολιτική αγωγή

- Τοπική αυτοδιοίκηση
- Ευρωπαϊκά προγράμματα στήριξης
- Ενεργός πολιτειότητα

Σύνδεση με το μάθημα των Εικαστικών

- Αποτύπωση μνημείων/τοπίων/τοποσημών (σε ζωγραφική, σε πηλό)

Σύνδεση με το μάθημα της Πληροφορικής

- Λογισμικά επεξεργασίας ήχου και podcasting (βλ. και σελ. 11)

Σύνδεση με τα εργαστήρια δεξιοτήτων

- Φροντίζω το περιβάλλον
- Οικολογία, παγκόσμια και φυσική τοπική κληρονομιά (Α΄ Γυμνασίου)
- Τοπική και Παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά (Γ΄ Γυμνασίου)
- Δημιουργώ και καινοτομώ
- Επιχειρηματικότητα-Αγωγή Σταδιοδρομίας-Γνωριμία με τα επαγγέλματα (Γ΄ Γυμνασίου)

ΛΥΚΕΙΟ

Σύνδεση με το μάθημα της Ιστορίας

Α΄ Λυκείου

- ΕΝΟΤΗΤΑ Ι. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ: ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΕΩΣ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ
Επισημάνσεις: α) Εν αναμονή της εφαρμογής των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών (και, συνακόλουθα, των νέων βιβλίων και του πολλαπλού βιβλίου), το 3^ο κεφάλαιο του Προγράμματός μας μπορεί να συνδεθεί με τις ακόλουθες ενότητες και τα επιλεγμένα κεφάλαια του νυν χρησιμοποιούμενου βιβλίου Ιστορίας (χωρίς να αποκλείεται η αξιοποίησή του σε άλλες ενότητες της διδακτέας ύλης), λαμβάνοντας υπόψη τόσο την ιστορική σημειολογία των τοποσημών (Πολιόχνης, Ηφαιστίας, Καβειρίου, Κουκονησίου κ.λπ.) όσο και των προσώπων των τραγωδιών *Υψιπύλη* και *Φιλοκτήτης*, και των μυθιστορημάτων της Μ. Λαμπαδαρίδου-Πόθου, του Θ. Μπελίτσου, της Ζ. Κοτζαμάνογλου κ.ά. β) Με δεδομένο ότι μια σημαντικότερη διάσταση της ιστορίας της Λήμνου τοποθετείται στην Ελληνική Προϊστορία και δη στο πλαίσιο των «Αιγαιακών πολιτισμών» που δεν συμπεριλαμβάνονται στη διδακτέα ύλη, τα γεγονότα και τα μνημεία της Προϊστορίας της Λήμνου πρέπει να αξιοποιηθούν σε «διάλογο» με τα διδακτέα ιστορικά γεγονότα με έμφαση στο σχετικό υλικό από το Πρόγραμμά μας:

- ΕΝΟΤΗΤΑ II: ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ
1.2. Ο ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ.
2. Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ (ΑΠΟ ΤΟ 1100 ΩΣ ΤΟ 323 π.Χ.): ΟΜΗΡΙΚΗ, ΑΡΧΑΪΚΗ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΠΟΧΗ
- ΕΝΟΤΗΤΑ III: ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ
- ΕΝΟΤΗΤΑ VI: Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ
- ΕΝΟΤΗΤΑ VII: Η ΥΣΤΕΡΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ (με έμφαση στην ελληνοχριστιανική οικουμένη δεδομένων των στοιχείων/ευρημάτων για την ίδρυση της εκκλησίας στην Λήμνο)
- Η διακαλλιτεχνική προσέγγιση που μνημονεύεται πιο κάτω (βλ. «Λογοτεχνία Α΄, Β΄, Γ΄ Λυκείου») μπορεί να αξιοποιηθεί και στο μάθημα της Ιστορίας.

Σύνδεση με το μάθημα της Νεοελληνικής γλώσσας και Λογοτεχνίας

Επισημάνση: Με δεδομένη την ποικιλία των θεμάτων που καλύπτουν τα λογοτεχνικά κείμενα/κειμενικά αποσπάσματα της Τράπεζας Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας καθώς και την ύλη-οδηγίες διδασκαλίας του ενιαίου μαθήματος, κείμενα ιστορικών για τη Λήμνο της Αρχαιότητας (λ.χ. το *Χρονικό της Λήμνου* του Δημήτρη Πλάντζου) μπορούν να αξιοποιηθούν συνδυαστικά με αποσπάσματα λογοτεχνικών κειμένων για τη Λήμνο του ίδιου διαστήματος, συνθέτοντας κριτήρια διδασκαλίας και αξιολόγησης στο μοντέλο των Οδηγιών διδασκαλίας-εξέτασης του ενιαίου μαθήματος Νεοελληνικής Γλώσσας-Λογοτεχνίας στους ακόλουθους θεματικούς άξονες που καθορίζονται από το ισχύον Πρόγραμμα Σπουδών:

Γλώσσα Α΄ Λυκείου

- Γλώσσα
- Γλωσσική ποικιλία
- Δημιουργικότητα της γλώσσας
- Διάλογος
- Εφηβεία
- Αγάπη και Έρωτας
- Ενδυμασία και μόδα

Γλώσσα Γ΄ Λυκείου

- Άμεσο κοινωνικό περιβάλλον (οικογένεια, σχολείο, παρέες - κοινωνικές ομάδες)
- Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο (κοινωνικοί θεσμοί, θεσμοί εξουσίας, αξίες)
- Φυσικό περιβάλλον
- Ταυτότητες (κοινωνικές, εθνικές, πολιτισμικές)

Διάφορες ενότητες της Νεοελληνικής Γλώσσας Α΄, Β΄, Γ΄ Λυκείου προσφέρονται για να συνδυαστούν με θέματα και τεχνικές έκφρασης του Κεφ. III (περιγραφή και αφήγηση στην Α΄ Λυκείου, επιχειρηματολογία-πειθώ για τον αγώνα λόγων/debate στην Γ΄ Λυκείου κ.λπ.)

Λογοτεχνία Α΄, Β΄, Γ΄ Λυκείου

- Τα φύλα στη Λογοτεχνία της Α΄ Λυκείου

Λογοτεχνία Α΄, Β΄, Γ΄ Λυκείου:

- Αξιοποίηση κειμένων των Λημνίων συγγραφέων Λαμπαδαρίδου-Πόθου, Μπελίτσου, Κοτζαμάνογλου, Ζαφειρίου κ.λπ. (βλ. σελ. 8 και 10) και στις 3 τάξεις του Λυκείου, με στόχο τη φιλαναγνωσία, τη δημιουργική γραφή, τη διαθεματική μελέτη, το ερμηνευτικό σχόλιο, τη δραματοποίηση.
- Διακαλλιτεχνική προσέγγιση λογοτεχνίας και άλλων τεχνών με την αξιοποίηση συγκεκριμένων έργων τέχνης (μικροτεχνίας - λ.χ. ο «Θησαυρός της Λήμνου» του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, γλυπτικής - λ.χ. «Η Λημνία Αθηνά», η Λημνία σειρήνα, το λημνιό δέπας κ.λπ., ζωγραφικής - βλ. λ.χ. [επιλογές από το διαδίκτυο](#)).

Σύνδεση με το μάθημα των Αρχαίων ελληνικών

Β΄ Λυκείου – Γενικής Παιδείας

- Στη διδασκαλία της Τραγωδίας (Σοφοκλέους *Αντιγόνη*) μπορούν να αξιοποιηθούν συνδυαστικά ο *Φιλοκτήτης* του Σοφοκλή (ως έργο λημνιάς θεματολογίας του ίδιου συγγραφέα και ως «διδάσκαλος» ρητορικής αντιπαράθεσης-αγώνα λόγων) και η *Υψιπύλη* του Ευριπίδη (βλ. σελ. 8). Πλοκή και πρόσωπα των έργων της Λαμπαδαρίδου, του Μπελίτσου, της Κοτζαμάνογλου, με κεντρικά πρόσωπα την Υψιπύλη και τον Φιλοκτήτη, που προσιδιάζουν στη θεματική και εξέλιξη της τραγωδίας εν γένει, μπορούν να αξιοποιηθούν ως παράλληλα (λ.χ. *Αντιγόνη* και *Υψιπύλη*, *Αντιγόνη* και *Φιλοκτήτης*).
- Κατά τη διδασκαλία του *Περικλέους Επιταφίου* του Θουκυδίδη, τα ως άνω έργα και πρόσωπα μπορούν να αξιοποιηθούν-συμμελετηθούν ως δείκτες/εκφραστές ενεργού πολιτειότητας, πολιτειακού ήθους, φιλοπατρίας και αυτοθυσίας στον βωμό του κοινού καλού.
- Η διακαλλιτεχνική προσέγγιση που μνημονεύτηκε παραπάνω (βλ. «Λογοτεχνία Α΄, Β΄, Γ΄ Λυκείου») μπορεί να αξιοποιηθεί και στα Αρχαία Ελληνικά.

Σύνδεση με το μάθημα της Φιλοσοφίας

Β΄ Λυκείου

- **Τέταρτη θεματική ενότητα:** Ηθική Φιλοσοφία: Πώς πρέπει να ζούμε; Αξίζει να είναι ηθικός κανείς σήμερα;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Αξιολογώντας την πράξη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: Μιλώντας για τον πολιτισμό / Ενότητα τέταρτη: Άνθρωπος και φυσικό περιβάλλον 2. Ανθρώπινες αξίες και περιβάλλον (περιβαλλοντική ηθική)

- **Πέμπτη θεματική ενότητα:** Πολιτική Φιλοσοφία: Πώς πρέπει να οργανώσουμε τις κοινωνίες μας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Ορίζοντας το δίκαιο

- **Έκτη θεματική ενότητα:** Αισθητική: Τι είναι ωραίο; Τι είναι τέχνη;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: Θαυμάζοντας το ωραίο

Σύνδεση με το μάθημα της Πολιτικής παιδείας

Α΄ Λυκείου

Το Κεφάλαιο ΙΙΙ του προγράμματος «Πού κρύβεται η Υψιπύλη;» μπορεί να συνδεθεί με όλες τις ενότητες του μαθήματος της Πολιτικής Παιδείας και δη με τις ενότητες:

- Κεφ. 1: Η κοινωνία, η πολιτεία και η οικονομία
- Κεφ. 2: Η κοινωνία
- Κεφ. 4: Η οικονομία
- Κεφ. 6: Κοινωνικοποίηση και πολιτικοποίηση
- Κεφ. 7: Ο ελεύθερος, υπεύθυνος και ενεργός πολίτης

Επιπλέον συνδέσεις

- Στο πλαίσιο της μελέτης του λημνιού φυσικού περιβάλλοντος και της επίδρασής του στην κοινωνικοοικονομική ζωή, με τη **Χημεία**, τη **Βιολογία** και τις **Αρχές Οικονομικής Επιστήμης**.
- Στο πλαίσιο των δράσεων έκφρασης και κινησιολογίας, με τη **Φυσική Αγωγή**.
- Στο πλαίσιο της αξιοποίησης των ψηφιακών μέσων, με την **Πληροφορική**.

Επισυνάπτονται:

- Ημερολόγιο δράσεων Κεφαλαίου ΙΙΙ
- Θεόδωρος Μπελίτσος, *Το προαιώνιο μουσικό της ζωής*, Σύλλογος Καμινιωτών Λήμνου «Η Πολιόχνη», 2019 (ψηφιακή έκδοση, 2023)